

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата економічних наук, доцента

Несторишена Ігоря Васильовача

на дисертаційну роботу Нагірної Мар'яни Ярославівни

«Етіологічна діагностика експортно-імпоротної діяльності підприємств»,

представлену на здобуття наукового ступеня

кандидата економічних наук

за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами

(за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дисертації та

її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

В сучасних умовах розвитку національної економіки, що активізують потребу активного формування її конкурентоспроможності, визначальними напрямками діяльності підприємств є зовнішньоекономічна діяльність і її пріоритетні різновиди – експорт та імпорт. Зважаючи на те, що машинобудування забезпечує значні надходження до бюджетів економічно розвинених країн світу та стимулює науково-технічний прогрес, існує потреба розвитку вітчизняних машинобудівних підприємств, нарощення обсягів виробництва та збуту, удосконалення управлінського процесу. На сьогодні одним із перспективних та водночас не достатньо вивчених процедур дослідження діяльності підприємств є етіологічна діагностика, що спрямовується на першочергове визначення факторів впливу на умови функціонування з подальшим виокремленням та прогнозуванням спричинених їх дією наслідків. Саме за допомогою етіологічної діагностики експортно-імпоротної діяльності можливо забезпечити визначення майбутніх перспектив та загроз співпраці машинобудівних підприємств з іноземними контрагентами.

Актуальність наукової проблеми, розглянутої Нагірною М.Я., також підтверджується використанням результатів дисертаційної роботи під час розроблення держбюджетної науково-дослідної роботи Національного університету «Львівська політехніка» «Методологія та інструментарій процесійно-структурованого менеджменту» (номер державної реєстрації 0111U001215), в межах якої автором типологізовано фактори впливу на

експортну та імпорتنу діяльності підприємств, запропоновано тлумачення поняття «етіологічна діагностика» та наведено специфічні характеристики етіологічної діагностики діяльності підприємства, що відображено в розділі 3 «Розроблення інструментарію процесійно-структурованого менеджменту», підрозділі 3.3. «Розроблення інструментів оптимізування управлінських рішень на засадах формалізації методів процесійно-структурованого менеджменту».

Тема дисертаційної роботи Нагірної М.Я. відповідає науковому напрямку кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету «Львівська політехніка» - «Проблеми управління зовнішньоекономічною та митною діяльністю підприємств» (номер державної реєстрації 0113U001363).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення дисертації, отримані результати, висновки і рекомендації є достатньою мірою науково обґрунтованими та достовірними, що підтверджується таким:

1. При виконанні досліджень, викладенні результатів і формулюванні пропозицій автор використовував перелік загальнонаукових методів дослідження (системний підхід, методи групування та узагальнення, аналізу та синтезу, статистичного, динамічного та порівняльного аналізу, методи анкетування, експертних оцінок та емпіричного дослідження, економіко-математичні методи, метод морфологічного аналізу).

2. Для досягнення визначеної мети та виконання окреслених завдань дисертаційної роботи здобувачем глибоко та ґрунтовно виконано аналізування фундаментальних праць вітчизняних і зарубіжних вчених у сфері економічної діагностики та зовнішньоекономічної діяльності.

3. Основні положення та результати досліджень апробовані на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях.

Структура та зміст основних положень дисертації

Дисертація Нагірної М.Я. за змістом, сутністю, структурою та оформленням повністю відповідає вимогам МОН України. Робота містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки.

Дисертаційна робота характеризується логічною, завершеною структурою та послідовною побудовою, повною мірою висвітлює зміст визначених розділів.

У першому розділі «Теоретико-методологічні основи здійснення етіологічної діагностики експортно-імпоротної діяльності машинобудівних підприємств» (с. 12-57) автором розглянуто сутність поняття «економічна діагностика» у літературних джерелах та охарактеризовано позиції, що відображають різні аспекти здійснення економічної діагностики (с. 13-15); проаналізовано погляди науковців на сутність понять «етіологічна діагностика» та «симптоматична діагностика» і щодо класифікації діагностичних систем (с. 16-20); систематизовано різновиди етіологічної діагностики експортно-імпоротної діяльності підприємств (с. 21-22); виокремлено ключові особливості етіологічної діагностики діяльності підприємства (с. 23-24); досліджено літературні джерела стосовно виокремлення властивостей системи діагностики та наведено і охарактеризовано властивості системи етіологічної діагностики діяльності підприємства (с. 24-26); проаналізовано законодавчу та нормативно-правову базу у сфері здійснення зовнішньоекономічної діяльності (с. 27-28); досліджено та узагальнено погляди низки авторів щодо змістового наповнення поняття «експортна діяльність» (с. 29-30); досліджено трактування змісту поняття «імпортна діяльність» у різних джерелах (с. 31-33); проаналізовано літературні джерела, що інтерпретують класифікацію факторів впливу на зовнішньоекономічну діяльність підприємств та на їх основі систематизовано й доповнено класифікацію факторів впливу на експортно-імпортну діяльність підприємств (с. 34-38); типологізовано основні різновиди імпоротної (експортної) діяльності підприємства (с. 38-41); розвинуто концептуальні засади здійснення етіологічної діагностики експортно-імпоротної діяльності підприємств (с. 41-52); охарактеризовано запропоновану модель вибору типу діагностичної системи за параметром цільового спрямування (52-54).

У другому розділі «Аналізування стану діагностики експортно-імпоротної діяльності машинобудівних підприємств» (с. 58-122) дисертантом проаналізовано характеристики діагностичного інструментарію та його складових (с. 58-64); виокремлено та охарактеризовано інструменти етіологічної діагностики експортно-імпоротної діяльності підприємств (с. 65-74); досліджено базові показники, що характеризують діяльність

машинобудівних підприємств та динаміку обсягів експорту-імпорту України, а також машинобудівної продукції в Україні (с. 75-82); проаналізовано базові показники функціонування, а також показники, що характеризують експортно-імпорту діяльність низки машинобудівних підприємств (с. 83-101); виокремлено основні завдання, що слід вирішити в процесі дослідження існуючих та необхідних систем діагностики на підприємствах (с. 104-105) та завдання для збору інформаційних даних стосовно стану функціонування систем етіологічної діагностики експортно-імпорту діяльності (с. 105-106); проаналізовано результати здійснення анкетного опитування щодо параметрів здійснення етіологічної діагностики експортно-імпорту діяльності на вітчизняних машинобудівних підприємствах (с. 110-120).

У третьому розділі «Розвиток етіологічної діагностики експортно-імпорту діяльності машинобудівних підприємств» (с. 123-179) уточнено поняття «технологія етіологічної діагностики» (с. 125); удосконалено технологію етіологічної діагностики експортно-імпорту діяльності машинобудівних підприємств (с. 125-137), в межах етапів якої наведено класифікацію цілей етіологічної діяльності експортно-імпорту діяльності (с. 127-128), розроблено структурно-логічну модель поліпараметричного вибору методів етіологічної діагностики експортно-імпорту діяльності машинобудівних підприємств (с. 128-130), сформовано модель визначення факторів, що впливають на експортно-імпорту діяльність підприємства (с. 130-132), систематизовано та охарактеризовано принципи добору економічних індикаторів для етіологічної діагностики експортно-імпорту діяльності машинобудівних підприємств (с. 134-136); проаналізовано літературні доробки щодо ключових етапів реалізації різних видів економічної діагностики та стосовно визначення результуючого показника і факторів впливу на експортну діяльність (с. 138-142); наведено перелік показників, виокремлених на основі анкетного опитування, що демонструють вплив факторів на експортну діяльність (с. 144-145); проаналізовано літературу щодо визначення результуючого показника та факторів впливу, а також послідовності здійснення аналізування імпорту (с. 146-147); наведено перелік індикаторів, отриманих в результаті здійснення анкетного опитування, що демонструють вплив факторів на імпорт (с. 148-149); удосконалено метод комплексної етіологічної діагностики експортно-імпорту діяльності машинобудівних підприємств

(с. 149-153); охарактеризовано прикладний аспект застосування методу комплексної етіологічної діагностики експортно-імпоротної діяльності на машинобудівних підприємствах (с. 153-177).

Наукова новизна результатів дослідження

Основні наукові результати дисертаційної роботи полягають у такому:

1. Набула подальшого розвитку класифікація факторів впливу на експортно-імпорتنу діяльність підприємств, що, на відміну від існуючих, містить низку виокремлених автором класифікаційних ознак (с. 34-38). Підтверджено публікаціями № 2, 4, 11, 12 (див. автореферат).

2. Дістали подальшого розвитку концептуальні засади етіологічного діагностування експортно-імпоротної діяльності підприємств, що, на відміну від наявних, ґрунтуються на побудові діагностичної системи, яка охоплює характерні для неї елементи, що відображають функціональне навантаження етіологічної діагностики експортно-імпоротної діяльності підприємств (с. 45-52). Підтверджено публікаціями № 1, 3, 7, 10, 13, 14, 15, 18, 19 (див. автореферат).

3. Удосконалено технологію здійснення етіологічної діагностики експортно-імпоротної діяльності машинобудівних підприємств, що, на відміну від існуючих, враховує особливості факторного спрямування етіологічної діагностики із виокремленням характерних їх етапів (с. 125-137). Підтверджено публікаціями № 9, 16, 17 (див. автореферат).

4. Вперше розроблено модель поліпараметричного вибору методів етіологічної діагностики, що ґрунтується на виокремленні низки параметрів добору, врахування яких забезпечує можливість обрати об'єктивні та ситуаційно-доцільні методи здійснення етіологічної діагностики експортно-імпоротної діяльності машинобудівних підприємств з дотриманням запропонованої послідовності етапів такого добору (с. 128-130). Підтверджено публікаціями № 6, 8, 9, 20 (див. автореферат).

5. Удосконалено метод комплексної етіологічної діагностики експортно-імпоротної діяльності машинобудівних підприємств, що, на відміну від існуючих, передбачає врахування низки важливих, виокремлених в дисертації етапів (с. 149-153). Підтверджено публікаціями № 3, 5, 8 (див. автореферат).

Достовірність досліджень, повнота відображення висновків і пропозицій в опублікованих автором дисертаційних роботах

Наукові положення, висновки й рекомендації, що сформульовані в дисертації, є достовірними. Достовірність забезпечено використанням значного обсягу матеріалів офіційної статистики України, впровадженням одержаних результатів у практику діяльності вітчизняних машинобудівних підприємств, а також у навчальний процес Національного університету «Львівська політехніка», що підтверджено відповідними довідками. Результати дисертаційної роботи містять наукову новизну, характеризуються глибиною змісту та коректністю формулювання пропозицій щодо їхнього практичного використання. Висновки, одержані результати, а також елементи наукової новизни дисертаційної роботи з достатньою повнотою знайшли відображення у 20 наукових працях, серед яких: 1 колективна монографія, 7 статей у наукових фахових виданнях України (з них 2 статті у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз даних), 1 стаття у науковому періодичному виданні іноземної держави, 11 тез доповідей. Кількість, обсяг і якість друкованих праць надають авторові право публічного захисту дисертації.

Практичне значення результатів дослідження

Результати досліджень здобувача впроваджено у діяльність таких підприємств: СП ТОВ «Сферос – Електрон» (довідка № 095/143/01 від 31.07.2015 р.), ПАТ «НВО «Термоприлад» ім. В. Лаха» (довідка № 451/101 від 22.09.2015 р.) та ПАТ «Іскра» (довідка № 78/08 від 03.11.2015 р.), що засвідчує їхнє прикладне використання.

Основні положення дисертаційної роботи впроваджено у навчальний процес Національного університету «Львівська політехніка» та застосовуються під час викладання дисциплін: «Оподаткування та митне обслуговування міжнародної економічної діяльності» (для студентів спеціальності 8.03050301 «Міжнародна економіка») та «Діагностика та експертиза в митній діяльності» (для студентів спеціальності 8.03060104 «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності») (довідка № 67-01-2112 від 26.11.2015 р.).

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

До недоліків дисертаційної роботи Нагірної М.Я. та зауважень дискусійного характеру слід віднести:

1. У підрозділі 1.2 дисертаційної роботи потребує більш обґрунтованого пояснення типологія різновидів імпортової (експортної) діяльності за провідною характеристикою (орієнтована на якісні характеристики товару, орієнтована на обсяги продажу).

2. У Розділі 1 наголошується, що однією із ключових функцій етіологічної діагностики є прогнозувальна, проте не достатньо розкрито можливі варіанти прогнозувального інструментарію у процесі здійснення такої діагностики.

3. В межах класифікації методів етіологічної діагностики експортно-імпортової діяльності підприємств (рис. 2.1, с. 69) за рівнем залучення суб'єктів діагностики виокремлено машинні, одноосібні та командні методи, що є не достатньо коректним, оскільки машинні методи можуть бути як одноосібними, так і командними.

4. У підрозділі 2.1 при розгляді критеріїв етіологічної діагностики варто було б розмежувати безпосередньо критерії діагностики та критерії економічних індикаторів.

5. У табл. 3.1 (с. 134-136) в межах принципів добору економічних індикаторів для етіологічної діагностики експортно-імпортової діяльності машинобудівних підприємств варто було б більш ґрунтовно пояснити принцип еквівіальності та його відмінність від принципу результативності.

Загалом, вищезазначені зауваження жодним чином не зменшують наукової та практичної цінності результатів дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Відповідність роботи вимогам МОН України

Дисертація викладена українською мовою, оформлена у повній відповідності з вимогами МОН України, є завершеною науковою роботою. Рівень проведених досліджень, викладених у дисертації, відповідає сучасним вимогам до науково-дослідних робіт. Автореферат за структурою і технічним оформленням відповідає визначеним МОН стандартам. Зміст автореферату відповідає змісту дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Нагірної М.Я. на тему «Етіологічна діагностика експортно-імпоротної діяльності підприємств» є завершеною науковою працею, у якій отримано науково-обґрунтовані результати, що відрізняються новизною і мають практичну цінність, забезпечують вирішення конкретного важливого наукового завдання щодо формування теоретико-методологічної та методико-прикладної бази здійснення етіологічної діагностики експортно-імпоротної діяльності підприємств.

Дисертаційна робота Нагірної М.Я. відповідає паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), виконана на належному науковому рівні, повністю відповідає вимогам нормативних документів МОН України до кандидатських дисертацій (зокрема, пп. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р.), а її автор Нагірна Мар'яна Ярославівна, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

**Провідний науковий співробітник
відділу дослідження проблем митної політики
Науково-дослідного центру митної справи
Науково-дослідного інституту фіскальної політики
Університету державної фіскальної служби України,
кандидат економічних наук, доцент**

І.В. Несторишен

